

родини, що зумовило високий показник почуття ізольованості (46%), тривожності (90%) та погіршення формування адаптивних та захисних механізмів дітей.

Список використаної літератури

1. Басманова Е.С. Гендерные особенности детей в организации образовательного процесса / Е.С. Басманова // Молодой ученый. – 2014. – № 17. – С. 565-567.
2. Бернс Р.С. Кинетический рисунок семьи: введение в понимание детей через кинетические рисунки / Р.С. Бернс, С.Х. Кауфман / Пер. с англ. – 3-е изд., стереотипное. – М.: Смысл, 2006. – 146 с.
3. Допомога дітям, постраждалим внаслідок воєнного конфлікту: довідник вихователя дошкільного навчального закладу / Н.В. Пророк, С.А. Гончаренко, Л.О. Кондратенко та ін.; за ред. Н.В. Пророк. – Слав'янск: ПП «Канцлер», 2015. – 84 с.

Статья освещает психологические проблемы детей, находящихся на оккупированных территориях во время вооруженного конфликта. В исследовании выявляются психологические и гендерные особенности восприятия детьми окружающего мира после оккупации.

Ключевые слова: вооруженный конфликт, ПТСР, дети, гендерные особенности, тревожность, агрессивность.

The article highlights the psychological problems of children who were in the occupied territories during the armed conflict. The research finds gender and psychological features of perception of children of the surrounding world after the occupation.

Key words: armed conflict, children, gender features, anxiety, aggressive.

УДК: 316.64: 172 + 316.776

ПАТРІОТИЗМ І НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ МОЛОДІ В УМОВАХ КРИЗИ СУСПІЛЬСТВА: МЕДІАПСИХОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

Н.І. Череповська,
*старший науковий співробітник лабораторії
психології засобів масової комунікації та медіаосвіти
Інституту соціальної і політичної психології НАПН України,
кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник*

У роботі визначається роль національної ідентичності у формуванні патріотизму молоді. Розглядаються види національної ідентичності в Україні в умовах гібридної війни. Визначено вид оптимального патріотизму молоді та виокремлено нову якість патріота інформаційної доби – медіаінформаційну грамотність. Зазначені медіапсихологічні засоби, які здатні сприяти як

укріпленню національної ідентичності, патріотичних почуттів молоді, так і формуванню її медіаінформаційної культури, що є важливим в умовах інформаційної агресії.

Ключові слова: національна ідентичність, патріотизм, якості патріота, медіапсихологічні засоби, методика «Я патріот».

Постановка проблеми. Перехідний період великих змін суспільних пріоритетів в нашій державі, а також складні геополітичні, внутрішньо політичні труднощі й гібридна війна зокрема, призводять як до сплеску національної активності, підйому патріотизму в українському суспільстві, так і до повної апатії, зникнення патріотичних цінностей, розмиття, втрати національної ідентичності. Відсутність патріотичних почуттів до України, загальнонаціональної ідентичності у деяких верствах наших співвітчизників, ментальний розкол населення – усе це призвело до кримського «референдуму» і його наслідків та уможливило «руську весну», а невдовзі й російсько-українську війну на сході країни. Доля українського народу історично складалась так, що він уже неодноразово був «примушений здавати іспит на виборення самостійної держави». Для того, щоб здолати чергову історичну перешкоду на цьому шляху, нині ми маємо напружити свої сили і врахувати помилки минулого, щоб не повторювати їх. Всі помилки можна звести до однієї: *недостатня любов до Батьківщини або повна відсутність її* у керівників і частини населення та керування в діяльності мотивами егоїзму [1].

Метою статті стало виявлення особливостей видів української національної ідентичності, визначення видів оптимального патріотизму в умовах соціально-політичної кризи і гібридної війни зокрема, та окреслення привабливості медіапсихологічного підходу у вихованні загальнонаціонального громадянського патріотизму української молоді та формування в неї такої нової патріотичної якості, як медіаінформаційна грамотність.

Виклад основного матеріалу.

I. Особливості патріотизму та національної ідентичності особистості.

Патріотизм як суб'єктивний феномен являє собою психічне утворення особистості, яке в загальних рисах можна визначити як комплекс почуттів любові, шанобливого ставлення, системи цінностей і смислів, мотивації до конструктивних дій і вчинків та їх реалізації, спрямованих на благо рідної землі, свого народу, його мови, культури, історії – всього того, що вміщує поняття Батьківщина. Тобто має емоційну, когнітивну та поведінкові складові з пріоритетом першої. Існує багато визначень патріотизму, сутність якого тлумачиться за різними критеріями та вказує на багатогранність і багатозначність цього явища. Тим не менше, системоутворюючим елементом будь-якої дефініції патріотизму є «любов до краю» та «вірність спільноті» до якої належить особистість. Утім, перед тим як любити *своє*, діяти з метою покращання *свого*, людина має визначитися: що є «своїм», заради чого можна піти на жертву, а що є «не своїм», «чужим»? Тобто, має ототожнити – ідентифікувати себе з певними об'єктами, набути ідентичності щодо певної території, етносу, нації.

Ідентичність як ототожнення буває *особистісною* як результат самовизначення людини в соціальному сенсі і *соціальною*, яка залежить від ідентифікації з групою, спільнотою. Одним з видів соціальної ідентичності є

національна ідентичність, пов'язана з належністю індивіда до певної нації. Поняття «нація» є багатозначним, але найчастіше за ним стоїть розуміння етнічної або політичної спільноти [3]. Також, колективна національна ідентичність формується з усвідомлення своєї окремішності, відмінності від інших націй. У статті національна ідентичність визначається як *політична*.

З метою визначення особливостей національної ідентичності українського суспільства було виокремлено такий критерій, як *суб'єктність індивіда* – його властивість бути суб'єктом активності; його персональна громадянська позиція щодо особисто сформульованої задачі суспільної значущості [2]. Відповідно показником суб'єктності індивіда стала його активність в суспільних процесах: здатність до конкретних дій, вчинків, комунікацій.

На підставі теоретичного узагальнення нами було виокремлено наступні види національної ідентичності, що нині склалися в Україні.

До основних видів національної ідентичності належать: субалтерна, фіксована, емерджентна/динамічна; до проміжних – «лібералістична», «пострадянська», «інтегрована українська». Розглянемо більш детально.

Субалтерна «ідентичність» – це такий соціальний феномен, який вказує саме на відсутність національної ідентичності в індивіда; його субалтерність по суті є позицією «без національної ідентичності». Субалтерни – це люди без артикульованої суб'єктності, які дистанціюються від політики, не бажають брати участь у публічному житті суспільства, не відчувають прив'язаності до своєї країни, не вважають себе її частиною, іноді навіть ті, які розмовляють українською мовою [2].

Фіксована ідентичність – це усталена ідентичність, яка сприяє фіксації певних соціальних ролей для її носіїв. За своєю суттю фіксована ідентичність є своєрідним поділом («гето» за Т. Джадтом, 2010) на окремі етноси, певні культурні традиції, партії, геополітичні регіони.

Емерджентна ідентичність – така ідентичність, що несподівано виникає, раптово з'являється, розвивається (*developing, emergent, dynamic*). Для неї властивим є динаміка ідентифікаційних процесів, структурованих загальними ідеалами, цінностями, створення нових, гібридних конструктів, таких, наприклад, як *екстрена нація*, що виникла несподівано. *Вона вже не є пасивною і ще не стала фіксованою – вона ще не відбулася, бо знаходиться саме в процесі формування*. Виникнення такої ідентичності супроводжується процесом переідентифікації.

Це – основні види національної ідентичності, утім між ними існують проміжні види. Наприклад:

Лібералістична ідентичність – межує між субалтерною і фіксованою ідентичностями; визначається як «нейтралітетна», яка на практиці означає з одного боку нульову суб'єктність субалтернів, з іншого – ставку на фіксовані ідентичності [2]. Відповідно до різних видів лібералізму.

Пострадянська ідентичність – межує між субалтерною з її пасивною суб'єктністю («лишь бы не было войны», пацифістська) і емерджентною як активністю суб'єктів щодо відтворення радянської імперії (Крим), сепаратизму (днр, лнр), федерації («с Україной, но отдельно») і формування таких нових, неконструктивних ідентичностей як «новороссы», «народ Донбасса» тощо. Суб'єкти

з притаманною пострадянською ідентичністю можуть визнавати прив'язаність до регіону, в якому живуть, утім не відчують себе українцями; часто відчують себе радянськими людьми, сповідують «радянський» світогляд, скептично ставляться до України як держави і насторожено, іноді навіть вороже, до всього українського зокрема; можуть бути досить активними як громадяни, патріоти свого регіону.

Інтегрована українська – нова, інтегрована ідентичність, охоплює ознаки динамічної *емерджентної* та *фіксованої* ідентичності; вона стає результатом вторинної ідентифікації, як інтеграції нової динамічної, гібридної екстреної ідентичності з артикульованою проукраїнською позицією. Носії нової української ідентичності – люди різних національностей, які говорять різними мовами, належать до різних партій і рухів, пріоритетом яких є передусім прихильність до демократичних цінностей, загальнонаціональної ідеї. Інтегруючою ознакою цієї ідентичності є велика громадянська активність, що межує з жертвністю, яка спрямована на розвиток і зміцнення незалежної України. Досить згадати Майдан (особливо січневі, лютневі події), добровольців АТО, волонтерський рух, дух якого охопив усю країну. Отже, нова українська ідентичність знаходиться у стані формування (ознаки «емерджентності») та спрямована на розвиток національної ідеї, демократії в країні («фіксованість» за певними світоглядними/партійними позиціями).

Зрозуміло, що ці теоретичні узагальнення потребують емпірики: спеціальних досліджень у плані виявлення кількісних показників щодо різних видів ідентичностей населення в країні, їх регіональних, вікових ознак. Утім, навіть зазначені особливості національної ідентичності в Україні дають підставу для пошуку шляхів подолання ідентифікаційної кризи населення, з метою стрімкого та стабільного процесу українського націобудівництва [7]. Крім того, ми розуміємо, що різні види національної ідентичності впливають на формування певних видів патріотизму: побутового, етнічного, регіонального, пострадянського тощо. Виявлення нової української ідентичності, яка виникла в умовах революційних подій 2013-2014 рр. і продовжує розвиватися, дає підставу для визначення і формування такого виду патріотизму молоді як *загальнонаціонального, громадянського, з пріоритетом українських цінностей*. «Новизна» полягатиме 1) у зсуві ідеології національного етноцентризму в бік політичної нації країни, 2) у активній, дієвій громадянській позиції справжнього патріота, 3) за неодмінних умов піднесення української мови, культури, традицій, історії на належний державний рівень, визнання і пошани усіма співвітчизниками.

II. Нові якості сучасного патріота інформаційної доби. Традиційними якостями характеру патріота вважаються: розуміння і поділяння національної ідеї; сприяння своєю професійною діяльністю (навчання як підготовка до неї) економічному, науковому, культурному зростанню Батьківщини; глибока пошана до української мови і обов'язкове застосування її у суспільному житті; любов, захист і відстоювання української мови – коду нації, а також традицій, звичаїв при безумовній повазі до мов, традицій, звичаїв інших націй, а також різних народів, які проживають в українській державі; гордість за належність до українського народу і обстоювання його інтересів; громадянська активність, що проявляється у конкретних діях; любов до рідної країни і готовність до її захисту; збереження

рідної природи і захист довкілля; здоровий спосіб життя і його пропаганда [8]. Також важливою якістю патріота є *сила* його характеру: вірність переконанням, відданість ідеї, здатність не піддаватися розпачеві (так, П. Орлик свою Конституцію написав вже після Полтави), витримка, культ успіху справи і вперта праця для цього, почуття честі і відповідальності; готовність сповнити свій обов'язок; володіння собою та інше. Тому й до нині актуальною залишається думка про те, що «хто гартує тіло, той гартує душу, а моральний гарт і характерність – це фундамент сильної нації»: саме з людей твердого характеру складається нація. і саме тому «хто не виховає людини, не виховає народу, не виховає патріотизму» [4, с. 59, 61].

Не менш сучасною і затребуваною для нашого суспільства є ідея того, що спочатку необхідно виховувати *громадянина* держави, а вже потому хлібороба, робітника, вченого, митця, священика тощо. Метою громадянського виховання має бути озброєння молоді такими звичками, щоб вона свідомо, безпосередньо або опосередковано брала участь у державному житті і щоб своєю діяльністю, крок за кроком, наближала свою державу до ідеалу правової, культурної, економічно розвиненої. [5, с.31, 84].

Також українські мислителі-ідеологи акцентували на тому, що у вихованні патріотизму молоді край необхідно звертати увагу на те, *що саме в дану історичну хвилину* є затребуваним у суспільстві, що є важливим на часі в цілому [4, с. 60]. Спираючись на цю думку, ми вважаємо, що в умовах гібридної, інформаційної війни, в якій опинилась наша країна, крім зазначених традиційних особистісних якостей патріота, вагомим значення набуває нова якість – *медіаінформаційна грамотність*. На нашу думку, патріотизм суб'єкта є могутнім *психологічним ресурсом* не лише його ідентичності з нацією, країною, ресурсом його переконань, світоглядних позицій, а й здатності протистояти ворожим інформаційним впливам. Патріотизм виступає первинним імунітетом у формі «не сприймання», відторгнення агресивної, брехливої інформації, спрямованої проти Батьківщини патріота. Так, патріот здатен інстинктивно відчувати викривлену інформацію, спрямовану проти України, й вже тому не піддаватися під її вплив.

Утім, коли мова йдеться про більш витончену, викривлену («тролінгову», «фейкову») інформацію та інші види інформаційно-психологічних впливів (напівправдивої інформації, маніпуляції, «сірої» пропаганди), психологічний захист тільки на почуттєвому рівні є недостатнім. Ресурс патріота значно посилиться, якщо патріотичні переконання людини будуть ґрунтуватися не лише на моральних почуттях, але й на здатності до критичного осмислення інформації, усвідомлених, раціональних діях. Відповідно спротив суб'єкта-патріота інформаційно-психологічним впливам стане більш ефективним [12].

Нові умови існування людини в техногенному, інформаційному світі вимагають від неї і нового стилю взаємодії з цим світом. Одними з важливих когнітивних способів такої взаємодії в інформаційному просторі є рефлексія почуттів від сприйнятого і його критичне осмислення.

Рефлексія емоцій, почуттів, отриманих у процесі сприймання інформації і по тому, у даному контексті розглядається як «опрацювання», що полягає в їх 1) мисленнєвій «фіксації», 2) вербалізації емоції(ій), 3) осмисленні, 4) смислової систематизації з власним Я. Саме розвинена рефлексія допомагає зрозуміти суб'єкту

своє ставлення до сприйнятої інформації, впорядкувати свої емоційно-почуттєві реакції, тобто, перевести їх в раціональну площину.

Розвиток і формування *критичного мислення*, як спрямованого типу мислення, що становить здатність до розуміння інформації, її аналізу, інтеграції проаналізованого з уже відомим, формулювання обґрунтованих суджень для висновків, аргументоване оцінювання того, що піддалося аналізу – нині є дуже актуальним. Утім, кінцевою метою має бути стимулювання розвитку *критичного стилю мислення* – усталеної форми критичного мислення. Тобто, критичний стиль мислення становить психологічну якість особистості, яка формується на підставі звички критично мислити та самомотивації особистості щодо опанування цією якістю [10].

В інформаційну добу, коли інформаційно-психологічні технології впливу стали поширеною практикою завдяки медіа, розвинена *здатність до рефлексії емоцій-почуттів, критичний стиль мислення є новими, надважливими психологічними якостями молоді людини загалом і патріота зокрема.*

III. Медіапсихологічний підхід у формуванні патріотизму молоді.

Розвиток і формування таких якостей патріота, як рефлексія емоцій, почуттів, критичного мислення та інших найбільш ефективно буде здійснюватися в рамках медіапсихології. Медіапсихологія як нова наукова галузь, яка досліджує впливи медіа на емоції, свідомість, поведінку, комунікацію, творчість людини, а також вплив людини на світ медіа, має у своєму розпорядженні як традиційні, так і новітні методи і засоби [9]. У виховання медіаінформаційної грамотності перевага надається саме медіапсихологічним інноваційним засобам. Засоби медіапсихології розподіляються на дві групи: 1) *медіа як інструмент* розв'язання психологічної проблеми; 2) *медіапсихологія як інструмент* покращення взаємодії людини з медіа. Розглянемо більш детально.

Медіа як інструмент патріотичного виховання становить *медіапристрої та медіадидактичний матеріал*. Найбільш уживаними медіапристроями є телевізор, комп'ютер (ноутбук, планшет), проекційна техніка, носії інформації. Медіадидактичний матеріал розрізняється за *медіаформатами* і *медіаконтентом*. Медіаформати становлять переважно візуальну продукцію: фотографії, картинки, слайдшоу, відео, анімацію, документальні, художні фільми, рекламні, музичні ролики. У свою чергу, медіаконтент розподіляється за жанром та змістом. Необхідно зауважити, що *медіа у ролі інструменту* мають могутній вплив як на конструювання ідентичності особистості, так і на формування її патріотичних цінностей.

Медіапсихологія як інструмент впливу на оптимізацію взаємодії людини з медіа у процесі виховання нових патріотичних якостей передбачає передусім: а) *розвиток* рефлексії почуттів, критичного мислення, творчого переосмислення сприйнятого, а також саморегуляції у взаємодії з інформацією, переключення уваги тощо; б) *застосування різних методик* і прийомів їх розвитку; в) *спеціальну організацію процесу* формування нових патріотичних якостей (спільні, індивідуальні перегляди, обговорення, дискусії, робота в малих групах, медіаклуб, створення патріотичного контенту).

Отже, *медіапсихологія як інструмент* впливу на оптимізацію взаємодії людини з медіа забезпечує формування медіаінформаційної культури молодих патріотів спрямована на: 1) *роз'яснення сутності* інформаційно-психологічних технологій впливу на емоції-почуття, свідомість, поведінку, комунікацію та інші сфери діяльності людини; 2) *визначення видів, механізмів, принципів* функціонування інформаційно-психологічних технологій впливу; 3) *навчання засобам* адекватної реакції на ті чи інші інформаційні прояви шляхом «декодації» шкідливої інформації; 4) *спрямування* молоді на зміцнення свого патріотичного ресурсу шляхом творчого застосування медіа у своїх цілях як то: перегляд українського, патріотичного контенту, створення власних патріотичних медіаконтентів, пошук однодумців, організацію спільнот патріотичного спрямування в соціальних мережах та інше.

Проведено дослідження, метою якого було виявлення самовизначення патріотизму молоддю, вплив на його зміцнення через медіа, а також стану медіаграмотності старшокласників київських шкіл. Результати дослідження показали наступне: однозначно вважають себе патріотами 40,7%; однозначно визначають себе «не патріотами» 25,9%; ресурсом підживлення патріотичних почуттів за допомогою медіа вважають: фільми патріотичного контенту – 11,1%; фільми українського виробництва – 7,4%; відвідування форумів і сайтів патріотичного спрямування – 6,2%; перегляд новин (як обізнаність щодо подій в країні) – 18,5%. Медіаграмотність опитуваних школярів визначалася за наступними параметрами: здатність до свідомого вибору інформації для перегляду зазначили 39,5% опитаних; здатність до рефлексії емоцій, почуттів сприйнятого – 17,3%; аналізування сприйнятого, здатність робити власні висновки – 34,6%; творчо переосмислювати сприйняте – 18,5%; здатність бачити приховані смисли – 33,3%; відрізнити інформацію від пропаганди здатні 40,7%; перевіряють інформацію за першоджерелом 17,3%; автономно ставляться до будь-якої інформації 23,5%. Отже, отримані дані показують не зовсім бажану картину патріотизму української молоді.

IV. Методика патріотичного виховання «Я патріот». Процес патріотичного виховання в школі охоплює наступні етапи: I – молодша школа (1-4 класи); II – основна школа: молодші підлітки (5-6 класи), старші підлітки (7-9 класи); III – старша школа (10-11 класи). Фахівці зазначають, що патріотизм у дітей молодшого віку формується спочатку на рівні почуттів, так званий несвідомий патріотизм, і по мірі дорослішання набуває більш свідомих рис [1; 6; 8]. Кожен попередній етап є питомим підґрунтям до наступного. Утім, зважаючи на кризовий стан в суспільстві через інформаційну війну, ми наважилися розпочати патріотичне виховання у рамках медіапсихології зі старшої школи.

З метою патріотичного виховання старшокласників та розвитку медіаінформаційної культури молоді було створено методику «Я патріот», яка складається з декількох блоків та декількох міні-модулів. Розподіл методики на блочну систему обумовлено візуальними медіаформатами як то: «Фотографія», «Відео», «Документальний фільм», «Художній фільм» тощо. Саме розподіл комплексної системи за блочним принципом дозволяє узгодити організацію занять, відповідну до кожного медіаформату: аналіз і *обговорення* кожної фотографії або перегляд фільму у форматі *медіаклубу*. На противагу блоковій структуризації

медіадидактичного матеріалу, міні-модулі «рефлексія емоцій, почуттів», «критичне мислення», «творче сприймання/переосмислення» пронизують всю методичку наскрізь, що створює умови для тренування й закріплення основних когнітивних умінь опрацювання інформації у кожному блоці. У методиці «Я патріот» яскраво втілилися засоби медіапсихології «медіа як інструмент» і «медіапсихологія як інструмент». Один з трьох розділів блоку «Фотографія» було апробовано (разом з к. психол. наук О.Л. Вознесенською) у різних регіонах України у 2014-2015 рр. [11].

Висновки. Визначено види національної ідентичності українців та сформульовано вид оптимального патріотизму в умовах соціально-політичної кризи в країні та гібридної війни зокрема. Визначено нову якість патріотизму: медіаінформаційну грамотність. Окреслено медіапсихологічні засоби формування медіаінформаційної культури патріота. Відзначено, що *медіа у ролі інструменту* мають могутній вплив як на конструювання ідентичності особистості, так і на формування її патріотичних цінностей. У свою чергу, *медіапсихологія як інструмент* впливу на покращення взаємодії людини з медіа, забезпечує розвиток медіаінформаційної культури молодих патріотів. Створено методику «Я патріот», метою якої є формування медіаінформаційної грамотності старшокласників за допомогою медіапсихологічних засобів.

Список використаної літератури

1. Ващенко Г. Виховання любові до Батьківщини (націоналізм і інтернаціоналізм) / Г. Ващенко. – Лондон: Видання КК СУМ у В. Британії, 1954. – 40 с.
2. Герасимов И. Украина 2014: первая постколониальная революция. Введение в форум / И. Герасимов // Джерело доступу: <http://net.abimperio.net/node/3351>
3. Горностай П.П. Гражданское общество Украины: свобода или смерть / П.П. Горностай // Режим доступу: <http://gorn.kiev.ua/publ93.htm>
4. Донцов Д. Патріотизм / Д. Донцов. – Львів, 1936. – С. 48 – 63.
5. Кершенштейнер Г. Що таке державно громадянське виховання? / пер. з нім. В. Сімовича / Г. Кершенштейнер. – (Серія «Нові виховничі шляхи»). – Раштат-Київ: Раштатська друкарня «Союз визволення України», 1918. – 94 с.
6. Колодій О.С. Генетичні закономірності розвитку патріотизму в історії педагогічної думки / О.С. Колодій // Режим доступу: http://www.ipe.poltava.ua/pm/html/2010_4/kolodi.pdf
7. Костіна С. Національна ідентичність як міждисциплінарна категорія / Режим доступу: [file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/gileya_2013_73_158%20\(1\).pdf](file:///D:/%D0%97%D0%B0%D0%B3%D1%80%D1%83%D0%B7%D0%BA%D0%B8/gileya_2013_73_158%20(1).pdf)
8. Матящук В.П. Сучасне патріотичне виховання в школах України / В. Матящук. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 384 с.
9. Найдьонова Л.А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу : підручник / Л.А. Найдьонова; НАПН України, Інститут соціальної та політичної психології. – Вид. друге, стер. – Кировоград : Імекс ЛТД, 2015 – 244 с.
10. Череповська Н.І. Візуальна медіакультура: розвиток критичного мислення та творчого сприймання. Методичні рекомендації до медіаосвітнього курсу

«Медіакультура» для старшокласників загальноосвітніх навчальних закладів / Н.І. Череповська. – К.: МІЛЕНІУМ, 2014. – 116 с.

11. Череповська Н.І. Особливості виявів патріотичних почуттів представників різних регіонів України / О.Л. Вознесенська, Н.І. Череповська // Проблеми політичної психології : зб. наук. праць / Асоціація політичних психологів України, Інститут соціально і політичної психології НАПН України; [редакційна колегія: Л.А. Найдюнова, Л.Г. Чорна, І.Г. Батраченко та ін.]. – К.: Міленіум, 2015. – Вип.2 (16). – С. 74-88.
12. Череповська Н.І. Медіаосвітні засоби у вихованні патріотизму молоді в інформаційну добу [Електронний ресурс] / Н.І. Череповська // Збірник матеріалів: III Міжнародна науково-методична конференція «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи». – 2015. – С. 59-67. – Режим доступу: http://www.aup.com.ua/ml/Zbirnyk_konf_2015.pdf

В работе определяется роль национальной идентичности в формировании патриотизма молодежи. Рассматриваются виды национальной идентичности в Украине в условиях гибридной войны. Определен вид оптимального патриотизма молодежи и выделено новое качество патриота информационной эпохи – медиаинформационная грамотность. Указаны медиapsихологические средства, способствующие укреплению национальной идентичности, патриотических чувств молодежи, формированию ее медиаинформационной грамотности, культуры, что является важным в условиях информационной агрессии.

Ключевые слова: национальная идентичность, патриотизм, качества патриота, медиapsихологични средства, методика «Я патриот».

The paper defines the role of national identity in the formation of patriotic young people. We consider the types of national identity in Ukraine in hybrid war. Determined the optimal type of patriotism and singled out new patriot quality of the information age – media information literacy. These mediapsychology tools that are able to promote the strengthening of national identity, patriotism youth and formation of information literacy, which is important in terms of information aggression.

Key words: national identity, patriotism, patriot quality, mediapsychology tools, methodology «I am patriot».

Секція 3.

Психологія розвитку особистості: подолання сегрегації та стагнації

УДК: 159.923.2 + 316.613]: 316.34

УКРАЇНА В ПОШУКАХ ІДЕНТИЧНОСТЕЙ: СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНІ ВИКЛИКИ